

TATERE OG NATMANDSFOLK

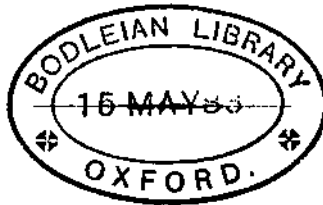
I

DANMARK

BETRAGTEDE MED HENSYN TIL SAMFUNDSFORHOLDENE
I DET HELE.

AF

F. DYRLUND.

KØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHADEL (F. HEGEL).

I. COHENS BOGTRYKKERI.

1872.

246 2 110

sig fra de øvrige ved første øjekast. Hans hudfarve er gulbrun, hans hår og øjne glinsende sorte, og ansigtets træk og udtryk bærer et vist umiskendeligt asiatisk præg. 96

»Ægte natmand« i den sidste udtalelse må være ensbetydende med folk af Tateræt eller Sigenerrace i den første; og efter alt hvad der historisk og faktisk foreligger, ser jeg ikke, at man med nogen som helst sandsynlighed kan føre forklaringen af fænomenet andetsteds hen. 97

Om jeg end således, ved sammenstilling af historiske udsagn og legemlige minder, mener at have godtgjort, så vidt det efter 98

96. Viborg stændertidende 1836 2, 991; Dansk folkeblad 7de årg. nr 28 s. 112 sp. 2. For den »ægte natmands« fuldkomne figur og legemsforhold er forf. lige så begejstret som f. e. Liebich s. 20 for Sigenereens. — Goldschmidt siger i bedereisen s. 196 om Kristian Adamsen (1866), Tater-Lenes broder, at han så ud som en Sigenere.

Når Kohl Reisen in Dänem. und den Herzogth. Schlesw. und Holst. (1846) 1, 98 f. (den danske oversættelse 1, 83 f.) levende udmaler, hvorledes han i Sydslesvig (Ornum) har været sammen med folk af det ægte Sigenerspræg: »brune ansigter, mørkt ravnehår, fyrige øjne [sml. ov. for s. 257 anm. 81 slutn.], elfenbens tænder, vilde sæder«, så kunde tingen i sig selv gerne forholde sig rigtig; men min tillid til denne vidt berejste turist svækkes rigtignok bl. a. ved den lettroenhed, hvormed han vil have ladet sig binde på armet, at der i Sælland fandtes en landsby, som Sigenere tidligere havde bebod, og hvis indbyggere endnu særtegnede sig ved deres »slette karakter og liderlige levned«.

97. På jødisk afkom passer signalementet ikke, — allermindst hvis man gik ud fra den teori, at »jødernes hudfarve (selv bortset fra indsprængningen af fremmed blod) er tilbøjelig til at smelte sammen med det folks, blandt hvilke de har bot i tilstrækkelig lang tid« (Priehard i Schouws Dansk tidskrift 3, 75; jf. dog Rosen s. 533 ff.).

98. Til slægtsmærke for oprindelige Sigenere tør man naturligvis ikke bruge den lette, svævende gang, man ofte, i modsætning til bøndernes sløbende, hører tillagt natmandsfolkene (sml. udtrykket »småtrave« i Goldschmidts heder. s. 194). Ikke heller har jeg af Borrow's glimrende beskrivelse (1, 307) af den spanske Gitanos stirrende øjekast ladet mig lokke til i Dorphs professor at se en »ægte Sigenere« på grund af hans høgeblik, der beundredes af St. Blicher; se hos Dorph 1837 s. 4 og i Samlede noveller (1833) 1, 250 f., hvor han taler om hans »små øjne, som

omstændighederne lader sig gøre, at Sigenere har søgt tilflugt og taget ophold i Danmark, skal det indrømmes, at efterretningerne om deres væremåde og opførsel er lidet fyldestgørende, og temmelig ensidige. Hvor vel de i love og regeringsbreve indeholdte beskrivelser og beskyldninger mere fremtræder som almindelige vedtægtsrette sigtelser end som beviste kendsgerninger, er det dog derfra, vi må tage vort udgangspunkt. I følge det åbne brev af 31te maj 1589 (og dets aflægger Danske lov 3—20—3) optrådte de da, som troligt er, i »partier« med hvert sin høvedsmand eller anfører; og det er vistnok en sådan høvding for en større flok eller deling (af flere eller færre familier), der i det mindste af uden for stående titledes som »Taterkonge«, et navn, der i øvrigt — be-
 99 tegnende nok — findes brugt som skældsord. Når fremdeles de
 100 samme lovsteder afbilder Taterne som omløbere, der besvøg godt-
 101 folk med deres »bedrageri, løgn, tyveri og trolddom«; så har vi ingen ret til at tvivle om, at jo en god del sandhed har ligget til grund for dette maleri, i hvilket i øvrigt trolddommen kan opfattes som hovedfiguren, bedrageriet, løgneriet og tyveriet som dens selvskrevne følgesvende. Det var sikkert ved alskens på overtroen beregnede kunster, at Tateren dårede menigmand og åbnede sig adgang til hans pengepung og til hans gæmmer. Navnlig var »Tater« og spåmand i den grad smeltet sammen i den almindelige bevidst-

var i uophørlig bevægelse“, (efter Liebich s. 20 nederst har Sigenerne netop store øjne). Slige egenheder udvikler sig hos alle eller de fleste fødte omløbere som en naturlig følge af deres hele tilværelsesmåde.

99. Sml. for ved s. 313 (1583). — Peder Norby til Urup trådte sin holstenske tjæner i hjælp, i det han kaldte ham „du Taterkonge!“ Se den af O. Nielsen i Danske samlinger 3, 312 f. meddelte retssag fra 1595.

100. I Fredrik d. 2dens åbne brev for Norge af 1584 hedder det, at hos Taterne, der overstripte og overløbe alt landet, findes „stor forargelse både med trolddom, spøgeri og anden vildfarelse, som de bruge, foruden stor tyveri og trygleri, de bedrive“.

101. For at bringe enhed til veje i D. lovs „trolddoms“-begreb, må man i 3—20—3 (jf. 1—13—19 og 1—24—51) tage ordet ikke i den snævrere betydning af „rette troldfolks bebindelse med djævelen“, hvori det bruges i rec. 1643 (2—28—2 af fo. §§ 1617) og i dennes affødning D. l. 6—1—9, men i den videre, som det efter overskriften (og indholdsfortegnelsen) åbenbar har i D. l. 6—1, hvor det tillige omfatter de i § 10 (forgørelse) og 12 (signen, manen o. s. v.) omhandlede tilfælde. Når man desuden betænker, at

hed, at Moth i sin håndskrevne danske ordbog kun kender det 10 første i det sidstes betydning; også er mindet om Taternes troldkyndighed knyttet til den knude (*Taterknuden*), som troldkærling- 10 erne slog ved deres »målen« af de syge. Taterkvindernes håndspåning omtales endnu langt hen i tiden; og noget af æren for den færdighed i alle hænde troldkunster, som siden tillægges natmands- 10

Taterne, så vel som Jøderne, indtog en undtagelses-stilling over for loven, vil man skønne, at den af Hedegård i hans forklaring af lovens 3die bog (1774 s. 731) rejste betænkelighed er så temmelig unødig.

102. Gamle kongl. samlinger nr 774 p (1713): „*Tatter* (en) kaldes den, som giver sig ud for at kunne spå, vates. Du er af *Tatter* art, vates profecto es. Han skal blive en god *Tatter* med tiden, Lydio more“. Sml. for ved s. 303 i resk. § 1732; Coldings Dictionarium 1626: „*Tattere* og spåfolk, venefici“.

103. „*Tartarknuden*“ [med hovedtonen på første stavelse] Bording († 1677) Poetiske skrifter 1, 318, hvor beskrivelsen af signe-kærlingen, der „nævner helgnes navn i femten tytter tal“ i øvrigt ikke særlig passer på en Taterkvinde; hvilket for så vidt snarere kunde siges om Fredrik Horns tilsvarende skildring i „*Testament over lille Soldan*“ (i Poesiens misbrug 1731 s. 138 f.), hvor det hedder om signe-kærlingen, at „i munden havde hun en stumped pipe“, som man derved kunde tænke på Sigenerindernes lidenskabelige kærlighed til tobak (Grellmann s. 47 f., Liebich s. 87; sml. Fyns avis 1847 nr 51). Imidlertid lader han hendes signeord være bagvendt dansk; og det må overhovedet ikke glemmes, at heller ikke signen, målen o. s. v. på nogen måde var Sigenernes opfindelse eller særeje. — „*Taterknude*“ i denne forbindelse er i øvrigt af anden art, eller i det mindste af anden bestemmelse, end den „troldknude“ (d. e. forgørelses-knude), der omtales hos Hyllén-Cavallius i „*Wärend och Virdarne*“ t, 442, og end de 3 knuder, hvormed man bandt for vinden (Thieles folkesagn 2, 52; Werlauffs antegn. til Holbergs lystspil 2den udg. s. 389 f.).

104. Den gamle moralist i Viborger samler 1828 nr 50 „formoder, at vedkommende jurisdiktioner og præster, hvor de gamle såkaldte *natmandsfolk* bode, levede og havde tilhold, må sande: at denne menneskeklasse, kan den end ikke rangere med *Taterne*, hvis gamle kvinder spå af hænderne og hvis mænd og børn muligt ere et slags fornemmere kæltringer end natmændene, dog nu til dags mærkeligen har aftaget“. Hvor vel tider og tanker i denne tirade på en uheldig måde er sammenspundne, er det hele dog vel nærmest at hense til forfatterens ungdomsminder, eller til en tid (i sidste halvdel af forrige hundredår), da der endnu fandtes en halv officiel natmandsklasse, og da *Taterne* (i Jylland) endnu førte en noget mere selvstændig tilværelse end senere hen. — Om natmandsfolk- 10 nes (særlig glarmesterfolknes) troldkyndighed se oven for s. 268.

folkene, må sagtens tilskrives de i deres kreds optagne Taterne. I følge pastor Lyngbyes skildring (1833), der er støttet på nordøst-sælandske sagn om »Tatere« med indflettede udsagn om jyske »natmænd« eller »kæltringer«, trode man, at nogle af disse folk kunde Cyprianus — en bog, som det dog efter jysk tro ikke var rådeligt for deres kvindfolk at læse i —, kunde hekse lidt og vise igen. Blandt andet trodes det om Taterne (kæltringerne; aldeles som om Sigenerne i Tyskland], at de kunde gøre halm o. desl. ubrændelig — en tro, der naturligvis havde sin grund i den tilsyneladende uvarsomhed, hvormed de, på feltsoldaters vis, omgikkes ild og lys (ikke mindst deres tobakspiber), når de havde faet lov til at overnatte i bondens lo eller lade, uden derved at afstedkomme våde. Fremdeles var der en af dem (Junge siger rigtignok »en og anden tysk mestermusikant«), som på sin fiolin kunde spille det farlige »elvestykke«, der henhvirvlede »alt hvad ikke nagelfast var«, i en — indtil stykket spilledes tilbage igen, »hvilket medtog en god tid« — ustanselig runddans; men han var godmodig nok til aldrig at stryge mer end de første toner, som ingen skade gjorde. Så smukt dette klinger som udtryk for følelsen af musikkens tryllemagt, så gyseligt er det, hvad almuen trode en »Taterkvinde« i stand til på trolddommens vegne: »Lange-Margrete«, der (som det fortælles hos Trap) sad fangen på Nørrevosborg (Ringkøbing amt), havde myrdet frugtsommelige koner, for, når hun havde ædt hjertet af 9 ufødte børn, at kunne gøre sig selv usynlig!

At Taterne her, som ellers overalt, gav sig mine af at bekende sig til den i landet herskende religion, tør sluttes af deres besøg i Stubberup kirke 1595. Efter sagnet i Nordsælland »døbte de selv deres børn, så godt de kunde« (der har vel været en tid, da præster også hos os vægrede sig ved at gøre det). For øvrigt oplyser mine kilder lidet eller intet om Taternes gören og laden. De ernærede sig, siger Lyngbye, ved at tigge, fiske, sætte ruder ind, lodde, spille hakkebræt og fiolin o. s. v. samt ved at »stjæle lidt, dog ikke hvor de logerte«, — alt i lighed med den under forrige overskrift givne fremstilling af natmandsfolkets levemåde, og uden at man derved føres tilbage til den virkelige Tatertid. At de morede folk ved »alle hånde små kunster, som springe gennem en tøndegjord og abe sig efter alle dyr med munden«, fortæller i det mindste baronen i Grevens og friherrens komedie (fra omtr. 1678). Om de tidligere

også i Danmark har udmærket sig som fiffige hestehandlere, får man intetsteds noget at vide om. 10

At Taterne, som tilfældet var i Sverrig, skulde have fundet lejlighed til at bosætte sig som handlende i købstæderne, er næppe troligt. Heller ikke findes nogen antydning af, at man enten der eller på landet har ansat dem som bødler eller brugt dem som faste kreaturflåere; ti det er ingeniunde nødvendigt at antage noget sådant for at forklare sig godsejernes uvillie, der fremlyser af forordninger både for kongeriget og for hertugdømmerne, til at indlade sig på alvorlig forfølgelse af dem. Hermed stemmer det også, at i den nyeste tid stilles Taterne i modsætning til de egenlige natmandsfolk og sammen med glarmesterfolkene. 10

Der er dog endnu et træk af Sigenernes åndelige fysiognomi, således som dette i al fald afspejler sig i samtidige iagttageres og i almuens opfattelse, hvilket jeg skal fremhæve som en ikke upassende slutning på dette afsnit. Det er den skik, de siges at have haft: at fri sig selv for byrden af deres affældige gamle og disse for byrden af et unyttigt og glædeløst liv ved at drukne dem i et mosehul eller nedgrave dem levende i jorden.

Den ældste beretning giver Heimrich i sin nordfrisiske kronike, i det han fortæller om de ovennævnte »Tartere«, der i vint-

105. Se bl. a. fra Sverrig den ovennævnte kngl. kundgørelse af 1727 § 8; sml. Liebich s. 69 f. og Sundt s. 150 (fra nutiden). Efter de Thous fortsætter under 1612 kendte Sigenerne (*Ægyptii seu Boëmi*) visse urter, som de gav gamle ralliker at æde, og hvorved de i kort tid skaffede dem et kortvarigt huld, — et hestehandlerkneb eller et trommesals-mysterium, der ikke hører til de mest utrolige (jf. Grellmann s. 88!).

106. At nogle af dem havde nedsat sig i små svenske stæder forudsættes nemlig og udtales i kundgørelsen 1727 § 8 og i fo. 1748 afsnit 1; jf. for ved anm. 87.

107. I Ungern og Siebenbürgen har de gjort tjeneste som skarprettere og desl., se Grellmann 91 f., efter hvem kreaturflåningen intetsteds hører til deres regelrette sysler.

108. Denne mening kan heller ikke uden vilkårlighed indlægges i udtrykkene „underholdes“, „holde“ og „underholde“ i kongebrevene af 1554, 1561 og 1570.

109. Se straks for ved anm. 104 og s. 321.

eren 1607 havde taget ophold på Pilworm, at de ved deres afrejse på søns gamle kirkegård begravede levende en kærling, som ikke 10 længer var i stand til at drage med dem.

Med om muligt endnu større tilforladelighed udtrykker sig 11 Arnkiel, hvis første efterretning viser tilbage til omtrent 1650. »Jeg mindes«, skriver han, »at i min tid for nogle og 50 år siden en meget gammel kone blev levende begravet af Sigenerne her i 12 Åbenrå skov ved Stegholt (in der Apenradischen Holtzung bey dem Stegholtz) med denne afsked (valet): *Krup under, de Welt is gram*, hvoraf hos os er opstået et ordsprog. Stedet, hvor Sigenerinden er begravet, kaldes deraf den dag i dag for *Taterager* (Tateracker). Mig er meddelt af en pålidelig (gewisse) person, som tillige med andre havde set på det, at i vor tid Sigenerne også i Fyn, ikke langt fra købstaden Assens, har levende jordet en gammel kone«. Herved er straks at mærke, at gravversets plat-tyske form gör det usandsynligt, at Arnkiel i egen person skulde have set og hørt på hin ligfærd. Kan man end uden betænk-13 lighed antage, at flokken er kommen sender fra, og at dens medlemmer også har kunnet tale nedertysk, er det dog alt andet end rimeligt, især når man sammenholder den nedenstående meddelelse hos Liebich, at de ved en så højtidelig lejlighed skulde have betjænt sig af et fremmed sprog. Lige efter det anførte bemærker Arnkiel selv, at Sigenerne indbyrdes for det meste talte deres eget sprog, 13 som han rigtignok, efter Aventinus, kalder vendisk (!)

Med hine udsagn fra det 17de hundredår stemmer nu forskellige optegnelser fra det 18de og 19de. Undertiden gives verset 4 :|: *krup* (eller *duk*) *unner* (eller *ünner*) :|: *de Welt is di gram*

110. Dette tillæg findes kun i 2den udgave 1668 s. 323 (Falck 2, 86). Om stedforholdene jf. Annaler for nord. oldkynd. 1849 s. 355.

111. Cimbrische Heyden-Begräbnisse 1702 s. 45 sp. 1 om „Die umb-lauffende[n] Zigeuner, sonsten *Tartern* genandt“. Den tysk dannede og tysk sindede Arnkiel var født i Toldsted, Nybøl by, Ijjordkær sogn, ved Åbenrå.

112. Vildledet af Heister s. 52, henlægger Sundt s. 129 skuepladsen til Holsten. Også oversætter Sundt verset urigtig.

113. Annalium Boiorum libri septem 1554 s. 827, hvor Aventinus endda forsikrer, at han har overtydet sig derom („experimentis cog-novi“).

114. Johann Mattheson i Richeys Idioticon Hamburgense (1755) s. 141

for sig alene som en ordsproglig talemåde, hvormed man mindede gamle folk om deres hjælpeleshed og overflødighed i verden; men som oftest er det knyttet til bestemte stedsagn, der er for vidt udsprede, til at jeg tør betragte dem som uægte d. v. s. som udrundne ad boglig vej. Således hedder det ved år 1800, at Sigenerne, som for ikke mange år siden hyppig drog igennem Holsten og i lang Tid havde deres lejr ved Kolmar i marsken, efter sagnet skal have neddukket og druknet deres meget gamle folk som unyttigt bohave. Endnu 1845 påvistes i Holsten ved Hollmoorskamp, et sted i Ascheberg, et vandhul kaldet »Taterkuhle«, hvori Taterne fordem (vor Zeiten) druknede deres aldersvage folk. Samme sagn haves fra Lüneburger hede. Og, hvad mere er, også fra det nordøstlige Sælland meddeles det 1833, at en gammel kone havde fortalt, at hendes fader havde set, at de omvankende Taterne, når der imellem dem fandtes en meget gammel mand eller kærling, som ikke længer orkede at vandre med de øvrige, om vinteren huggede hul på isen i en mose og deri nedstak den udlevede; ligeså puttede de om sommeren både deres døde og udlevede gamle ned i moserne. Tidsbestemmelsen peger altså et stykke tilbage i forrige hundredår. Dermed kan sammenlignes angivelsen hos Liebich (1863): mange endnu levende Sigenerne mindes at have hørt af bedstefader og bedste-

f., og derfra i Bremisches Wörterbuch 2, 887 (jf. 1, 267 og Schützes Holstein. Idioticon 2, 357).

115. Schützes Holst. Idiot. 1, 267.

116. Müllenhoff s. 537. Verset har her fået et tillæg: *du konns nich länger läwen, du muvs der jo van*, (hele verset derefter i Kohls Reisen 1, 105, den danske overs. 1, 90).

117. A. Kuhn og W. Schwarz Norddeutsche Sagen, Märchen und Gebräuche — — — aus dem Munde des Volkes, 1848 s. 72: i fordums tid (vor alter Zeit) gravede Sigenerne en dyb hule o. s. v.; verset har der sin kortere form. — Også i Belgien, nær Dendermonde i Østflandern, lever sagnet, se Wolfs Deutsche Märchen und Sagen 1845 s. 468 nr 345, hvor „Jippenesse“ (Sigenerinde) må være udgået fra den i det 16de hundredår forekommende bankønsform Gyptenaer (Egiptenaar); sml. Grimms deutsche Grammat. 2, 329 [Pott 1, 101]. Andetsteds er sagnet henført til „die Kabotermannekens“, se sammes Niederländische Sagen 1843 s. 310 nr 208.

118. Jf. Molbechs dial.-leks. s. 265 efter H. Kr. Lyngbye, da præst i Søborg (jf. fortalen s. XXVI), hvis meddelelse endnu haves blandt M.s. papirer på det kngl. bibliot.

moder, ja endog af fader og moder, at disse havde været til stode ved jordfæstelser, hvor de gamle med deres eget samtykke (mit ihrem Willen) blev levende begravne. Efter at den pågældende var iført sine bedste klæder, og efter at der i hans påsyn inde i en skov (im tiefen Walde) var opkastet en grav, nedsænkedes han eller hun langsomt i denne, medens de omstående frænder og venner »sang«: *dscha tele, dscha tele, o polopen baro wele* (vela), hvilket ordret oversat betyder: gå ned! gå ned! verden bliver stor (d. e., efter Sigenernes egen forklaring, formerer sig; d. v. s.: 19 du må gøre plads for den yngre slægt). Liebich bemærker, at denne frivillige dødsbegivenhed forklarer en ældre fortælling om en gammel forfulgt Sigenerkvind, der havde ladet sig levende be- 20 grave af en hyrde. End videre berettes det, at da den engelske Taterkonge 1835 afgik ved døden, vilde hans efterlevende enke 21 endelig begraves med ham; men selv om efterretningen var tilstrækkelig hjemlet, går det ikke an straks at søge noget særlig indisk i et sådant uregelret udbrud af ægteskabelig sorg. Endelig hørte Sundt 1847 af en ægte norsk fant (storvandring, Tater), hvorledes hans bedstefader, da han i en alder af over 100 år følte sig mæt af dage, »efter fædrenes vis« havde samlet sine slægtninge på bredden af en fjæld sø oppe i Nordlandene, og efter at have

119. Liebich s. 53. Hos Mullenhoff hedder det: medens de „råbte“: *¡: duck inner ¡: de Welt is di gram* (o. s. v.). Liebich har også hørt denne „læsemåde“, og af udfaldet af de forsøg, han har ladet Sigenere gøre med at oversætte den på romani dschib, slutter han, at dette udråb ikke har været det oprindelige, men kun har skullet tjene til forklaring af „o polopen baro vela“. Det vilde da rigtignok være en temmelig fri fortolkning, der ikke vel kan tænkes udgået fra Sigenere, hvis man ikke tør antage „baro“ i teksten for en senere misforståelse af eller sammenblanding med *pcharo* (Pott 2, 379; *paro* hos Liebich, hos Paspati også *baró*), tung, besværlig, hvilket synes at give en simplere mening.

120. Rüdiger Neuester Zuwachs der Sprachkunde 1, 46 (1782) efter mundtlig overlevering. Tildragelsen, der skulde være indtruffen ved R.s fødeby, sættes en 100 år tilbage i tiden.

121. Heister s. 52 uden angivelse af hjemmel (en avis?), sml. Sundt s. 129, og N. M. Petersens bemærkning i Annal. f. nord. oldkynd. 1836-37 s. 186 i anledning af Bonifacius's fortælling (se Jaffés Monumenta moguntina s. 172) om hans tids Vender. — Ellers udbrøder ved en Sigeners dødsfald hele banden i klageråb; „kun enken tier“ (Liebich s. 54).

taget afsked med dem alle, rode ud på vandet, hængte en sten om sin hals og druknede sig. 12

Sammenfatter vi nu de ovennævnte enkeltheder under en fælles enhed, kan dennes sande værdi udtrykkes således: ikke alene bærer sagnet om Sigenernes nedsenkelse i jordens skød af deres livstrætte gamle en ægte folketros præg; men der er overvejende sandsynlighed for, at denne i det mindste i Nordtyskland og i Danmark udprægede folketro har haft en historisk virkelighed at forme sig over; uden at vi dog med nogen grad af sikkerhed tør, så lidt som vi behøver at, tænke os denne som hvilende på en (for Sigenernes vedkommende) forhistorisk, end sige indisk, baggrund. Ti det må ¹² ikke overses, at hvor blodskyldig og brødebelagt hin udvej end viser sig for hvem der betragter den fra en lutret menneskekærligheds eller fra kristendommens standpunkt, kunde den dog for folk på et råt kulturtrin hel naturlig fremstille sig som ydende en sidste tilflugt, der under visse omstændigheder endog måtte antage skindet af en velgærning så vel mod den udlevede som mod de efterlevende. Ligesom derfor det tit nævnte, nutidige folkesagn ikke har bundet sig udelukkende til Sigenerne, således kender man mer eller mindre sikre eller usikre sidestykker til selve skikken fra andre, ældre og yngre, folkefærd i og uden for Evropa. Men netop ¹²

122. Beretn. om fante- eller landstrygerfolket s. 90 (85).

123. Et yderst svagt tilknytningspunkt afgiver Herodots beretning (3-99) om de nomadiske Padæer i det nordøstlige Indien, der dræbte og fortærede (!) deres syge og deres oldinge. Hos nutidens indiske omløbere har jeg intetsteds fundet skikken omtalt; hvorved det dog må erindres, at Grellmann først berørte den i anden udgave af sin bog (s. 11), så den næppe kan være omtalt i den engelske oversættelse af denne; hvilket kunde have bidraget til, at de rejsende i Indien o. s. v. ikke har særlig gået på jagt efter dens formentlige forbillede.

124. Brødrene Grimms *Deutsche Sagen* (1818) 2, 390 har sagnet (fra Hanover med det nedertyske vers i tillæmpet form) knyttet til et optrin fra Wittekinds tid (år 783). Om et tilfælde fra det Lüneburgske ved år 1309 se Alb. Krantz's *Vandalia* lib. 7 kap. 48.

I sine *Deutsche Rechts Alterthümer* s. 486-90, 950 (og 972) har J. Grimm samlet en del eksempler fra alle verdens kanter på gamles eller syges selvpofrelse eller ofring ved fjenders og venners hånd; og Schwedler i sin *Römische Geschichte* 1, 382 anm. 20 har tilføjet nogle henvisninger til klassiske forfattere. Adskillige af disse fortællinger har imidlertid langt mere lighed med naive eller plumpe fabler end med virkelig hi-

fordi denne skik må regnes til de mange, der under nogenlunde ensartede livsforhold kan opstå og uddanne sig på vidt adskilte steder og iblandt ubeslægtede folk, er dens blotte tilstedeværelse i et givet tilfælde ikke i og for sig noget usvigeligt kendetegn på, at det er virkelige Sigenerne eller deres efterkommere, man har for 25 sig. Ligesom f. e. den særegne måde at bære børnene på under omflakningen, måtte den i al fald kunne optages eller eftergøres af andre omløbere, der kom i berøring med Sigenerne. Ti at den i vore nordlige egne i det mindste er udgået fra disse, er der efter de foreliggende efterretningers beskaffenhed ingen gyldig grund til at tvivle om.

§ 7.

(Kæltringsproget. Dets bestanddele. Slutning.)

1823 skriver Undall om natmandsfolkene, at »de have deres eget sprog, som de kalde *kæltring-latin* eller *rotvælsk*«; hvilket udsagn dog må jævnføres med et af Tøttrup fra samme år: »de have et eget sprog, som de alle kunne tale, og som her til lands hedder [d. e. af andre Jyder kaldes] *kæltringesproget*«. I disse sammensætninger må »latin« og »vælsk« snarest opfattes som fremmed, uforståeligt sprog overhovedet; og »kæltringelatin« er for så vidt en ordret oversættelse af *rotvælsk*«, i det »kæltring« svarer

storie eller vitterlige kendsgerninger. — Af anden art er den af C. W. Smith i anm. til Nestor s. 279 omtalte symbolske folkeskik, der kommer i en vis, rent ydre, forbindelse med Sigenerne.

125. Jf. i § 5 anm. 75 og s. 262; sml. f. ø. Grellmann s. 122 f., Liebich s. 52 øverst; Sundt s. 127. „Errones et vagabundi, ut sunt Cingari et id genus alii circumforanei, infantulos suos in sinu fere gestantes discurrunt“ Thres Glossar. 1, 1062.